№ 244 Київ. Субота, 29 Октября (11 Ноября) 1911 р.

Ціна окремого № 3 коп. № 244

РАДА

ГАЗЕТА ПОЛІТИЧНА, ЕКОНОМИЧНА і ЛІТЕРАТУРНА

ВИХОДИТЬ ЩО-ДНЯ, ОКРІМ ПОНЕДІЛКІВ.

РІК ШОСТИЙ

Адреса редакції і контори:
у Київі, Велика Підвальна вул. д. 6,
БІЛЯ ЗОЛОТИХ ВОРІТ
Телефон редакції 1458.
ТЕЛЕФОН ДРУКАРНІ 1069.

УМОВИ ПЕРЕДПЛАТИ НА РІК 1911

на 1 рік	на 11 м.	на 10 м	на 9 м.	на 8 м.	на 7 м.	на 6 м.	на 5 м.	на 4 м.	на 3 м.	на 2 м	на 1 м.
6.	5.70	5.25	4.75	4.25	3.75	3.25	2.75	2.25	1.75	1.25	65.

Передплат. на рік можна виплачувати частками: в 2 строки: на 1 янв. 3 карб. і на 1 апр. 3 карб., в 3 стр.: на 1 янв. 2 карб., на 1 мар. 2 карб. і на 1 мая 2 р., або по 1 карб. на протязі перш. шости місяців.

Ціна „Ради" за кордон: на рік 11 р., (27 крон 94 гелери на австрійську валюту). на 1/2 року—5 р. 50 к. на 1/4 року—2 р. 75 к., на 1 м.—1 р. Коли закорд. читачі передплачують газету через почтамти, то платять за газету по ціні встановленій для передплатників в Росії.

Передплата приймається тільки з 1-го числа комн. місяця.

ЗА ЗМІНУ АДРЕСИ 30 КОП.
(При зміні неодмінно прикладати стару адресу).

Авторі рукописів повинні подавати своє призвіще і адресу. Редакція може скорочувати і зміняти статті; більші статті, до друку негодящі, переховуються в редакції 3 місяці і висилаются авторам їх коштом, а дрібні замітки й дописи одразу знищуются, а рукописи, на яких не зазначені умови друку вважаються безплатними.

З ПРИВОДУ надісланих до газети ВІРШІВ редакція не листується.

Просять авторів додержуватись правопису „Ради".

УМОВИ ДРУКУВАННЯ ОПОВІСТОК:

За рядок петіту попереду тексту, або за його місце платиться по 20 коп.

За рядок петіту після тексту: за перший раз 20 коп. за другий—10 коп. Хто шукає заробітку, платить за оповістку в 3 рядки 10 коп. за раз, при умові друкування не менше 3-х раз.

ПРИЙМАЄТЬСЯ ПЕРЕДПЛАТА НА 1911 РІК
на українську газету
„РАДА"
РІК ВИДАННЯ ШОСТИЙ.
Газета політична, економична і літературна.
Виходить у Київі що-дня опріч понеділків і днів після великих свят.

„Рада" має широку програму, як звичайні великі політичні газети: дає огляди життя політичного, громадського, економичного на Вкраїні, в Россії і за-границею; друкує фельєтони, а тако-ж статті критичні і твори красного письменства.

ДО СПІВРОБІТНИЦТВА в „РАДІ" запрошено визначніші літературні і наукові сили.

„Рада" має ВЛАСНИХ кореспондентів в Державній Думі, в Державній Раді, а також в політичних центрах Европи, в Лондоні, в Парижі, в Римі, у Відні, в Празі, у Львові, в Чернівцях і в усіх визначніших містах України по цей і по той бік кордону.

Ціна „РАДИ" з приставкою і пересилкою в Росії:

на рік	на 11 м.	на 10 м.	на 9 м.	на 8 м.	на 7 м.	на 6 м.	на 5 м.	на 4 м.	на 3 м.	на 2 м.	на 1 м.
6.	5.70	5.25	4.75	4.25	3.75	3.25	2.75	2.25	1.75	1.25	65.

Передплату на рік можна виплачувати частками в такі строки: на 1 янв. 3 карб. і на 1 апр. 3 карб. в 3 строки: на 1 янв. 2 карб., на 1 марта 2 карб. і на 1 мая 2 карб., або по 1 карб. що місяця впродовж першого півріччя.

Всім передплатникам, що виплатять ще шість рублів буде вислано

„Словник української мови"

Зібраний редакцією журн. „Кіевская Старина" і виданий під редакцією і з доповненнями Б. ГРІНЧЕНКА. В 4-х великих томах. В книгарнях продається він по 8 карб., без пересилки. Словник цей одержав премію ім. Костомарова від Російської Академії Наук.

За кордоном передплату на газ. „Рада" приймають всі почти і вони самі дбають про акуратну доставку газети. Через те закордонним передплатникам найзручніше передплачувати газету через почти.

☆☆ ЗМІНА АДРЕСИ—30 коп., АРТИСТАМ—БЕЗПЛАТНО. ☆☆

Адреса редакції і головної контори: у Київі, Велика-Підвальна вул., д. 6, біля Золотих Воріт. Телефон 1458.

Передплата на „Раду" на таких-же самих умовах, що і в конторі, приймається: у Київі; 1) в „Українській книгарні", Безаківська 8, 2) в Книгарні „Л.-Н. В.", В.-Володимирська 28 і 3) в Книгарні Череповського, Фундуклеївська 4; у Варшаві в Гр. Степури; в Кам'янці-Подільському, у комісіонера д. Приходька; в Катеринославі—Книгарня Лозинської, Проспект; в Мелітополі—Меревая, д. б. Ессона у д. Залізняка; в Одесі в українській книгарні; в Полтаві—Книгарня Маркевича, бульвар Котляревського; в Петербурзі—Книгарня Вольф; в Харькові—Українська Книгарня, Рибна 25.

Редактор В. Яновський. Видавець Є. Чикаленко.

Театр Городського Народнього Дому
Трупа українських артистів МИКОЛИ САДОВСЬКОГО.
Сьогодня, 29-го, жовтня (октября) у 2-й раз БРАТ НА БРАТА др. на 5 д. Грицинського. Завтра, 30-го, дві вистави: ранком від 10 до 50 к. ВІЙ. У вечері БОНДАРІВНА. У понеділок, 31-го, по цінах від 10 к. до 1 р. 20 к. ПОМСТА ГУЦУЛА. У вівторок, 1-го листопада (ноябр.) І. ПАН СОТНИК. ІІ. ПО РЕВИЗІЇ. У п'ятницю, 4-го, СУЛАМІФ. Незабаром виставлена буде у 1-й раз нова п'єса ГЕТЬМАН ДОРОШЕНКО на 5 д. з прологом, Старицької-Черняхівської. Квитки продаються. Початок о 8 год. веч. Ціна місцям звичайна.
Відповідальн. режісер М. САДОВСЬКИЙ.

Городський Театр. Дирекція С. В. Брикіна.
Сьогодня, 29-го, октября, „Борисъ Годуновъ". Бер. уч.: д-ки Славська, Лемінська, Рябчинська, Тіханова, Харітонова, д.д. Брайнін, Орешкевич, Сарчинський, Томський, Енгель-Крон, Качеповський, Улуханов, Внуковський, Летічевський, Дісенко, Ковалевський, Рябінов і балет. Поч. в 7 1/2 г. в. Завтра, 30-го, дві вист.: ранк. по загально-доступн цін. 1-е, „КАМОРРА", 2-е, „БАЛЕТН. ДИВЕРТИСМЕНТЪ". У вечері по звич. цін. „ПИКОВАЯ ДАМА". В пон. 31-го, для 1-го виступу відом. драматич. тенора Т. ЛЕЛІВА—„ГУГЕНОТЫ". Партію Рауля викон. Т. Леліва. У вівтор. 1-го ноябр. „ТАНГЕЙЗЕРЪ". Квитки на всі вист. продаються. Готується до вистави в 1-й раз в Київі „КАМО ГРЯДЕШИ". (Quo Vadis), муз. Пугеса, сюжет по роману Г. Сенкевича. Повн. нов. обстан.

В УКРАЇНСЬКІЙ КНИГАРНІ
Київ, Безаківська № 8.
ПРОДАЄТЬСЯ КНИЖКА
ОПОВІДАННЯ
Василя Стефаника.
З ПОРТРЕТОМ АВТОРА. В книзі уміщено такі оповідання: Ангел, Сама самиська, Сон, Басараби, Озимина, Злодій, Синя книжечка, Виводили з села, Стратився, В корчмі, Лесева фамилія, Побожна, Вечірня година, Майстер, Мамин синок, Катруся, Портрет, Давнина, Вістуни, Май, Палій, Смерть, Кленові листки, Похорон, Такий панок, Осінь, Шкода, Новина, Камінний хрест. Засідання, З міста йдучи, Святий вечір, Діти, Підпис, Лан, Лист. Ціна 70 коп., на кращому папері 85 коп. р.-439-39

І-ша ЗУБНА лікарня. Прорізна 10. ПРИ ЛІКАРНІ ХИРУРГ.
Спеціяльна КОЖНО-ВЕНЕРИЧ. ЛІЧЕБНИЦЯ д. № 16, Михайлівська. Порада 50 к. Пр. 9—2 дн. та 8—9 веч. Приватн. прийом у завідуючого лічебниц. Д-ра Гольдберга: 5—7 веч.

У Херсоні
книжно-газетний кіоск „Початок", (Рішельєвська вул., почт. ящ. № 444). Приймає передплату на „Раду" по цінах редакції з виплатом на віть що-місячним.
Тут же всі новини української літератури.

На увагу закордонним передплатникам.

Закордонні почтові контори приймають передплату на „Раду" і самі дбають про акуратну доставку газети тим передплатникам, що до них поступили. Передплачувати через почтові контори зручніше, бо пересилка обходиться дешевше. То ж радимо закордонним передплатникам не турбуватися з пересиланням грошей до нашої контори, а передплачувати „Раду" у себе на почті.

Живий труп.

Час од часу в газетах з'являються звістки про купку людей, яка урочисто називає себе „союзом русского народу". Ті звістки здебільшого носять сумний характер. То повідомляється, що кого-небудь з членів „союзу" зловлено на ганебнім вчинку, то який-небудь місцевий одділ „союзу" вчинив бешкет, то не стало грошей у касі головної палати „союзу". Цей політичний труп, „одначе, живе, він уперто чиплається за життя й, хоч ганебними виступами, та все нагадує про своє істнування.

Нагадав він про себе й тепер. У Петербурзі відбулось екстренне зібрання головної ради „союзу", причім вияснилось надзвичайно сумне становище організації. Сила одділів, за браком членів, припинила свою діяльність. Щоб вийти з цього скрутного становища, збори постановили звернутись до громадянства за жертвами й прохати у Полубояринової... субсідії.

Цінізм цеї постанови може рівнятись тільки з цінізмом головних діячів „союзу". Але це для союзників—річ звичайна. Полубояринова посварилась з „союзом", викинула його з свого дому, вигнала Дубровіна,—а тепер „союз", забувши всяку честь і гідність, звертається до неї за субсідією. Так саме і з громадянством. Останнє давно не те що посварилось з „союзом", а просто обілляло його призирством, викинуло його імя з числа уживаних у пристойнім товаристві слів,—а він тепер звертається до громадянства за допомогою! Не знати, чому тут дивуватися більше: чи цінізмові, чи тупоумности союзників...

Може, зрештою, бути, що знайдеться хто-небудь з дужих миру цього, хто допоможе союзові в його скруті. Колись же союзові помагали—хоч потайно, хоч оглядаючись на всі боки—а помагали, та ще й добре помагали. Потреба ж у союзові ще не минулася й досі: де-кому він ще потрібний. Але ніякими засобами вже не пощастить оживити цей труп на стільки, щоб він став на власні ноги й почав жити справжнім життям. Слово „союзник" зробилось у Росії сінонімом усього нечистого, й огидного, й мало знайдеться росіян, що згодилися б одверто приняти на себе цю безодню громадського призирства.

Знов Петербурзьке Агентство.

Петербурзьке телеграфне агентство завзялось винищити в Австрії українців. Ще з давніх часів агенство свідомо ігнорує термін „український" і всюди заміняє його терміном „русскій". Під час останніх парламентських виборів агентство своєю тенденційною термінологією внесло чималу плутанину в голови російського громадянства. Тепер у звязку з зміною австрійського кабінету, наше агентство знов заходилось плутати й змішувати те, що органично не може бути змішане.

Один тільки раз агенство „помилилось" і в телеграмі від 26 жовтня написало правдиво, що новий міністр народньої освіти Гусарек обіцяв українській делегації прискорити справу з заснуванням окремого українського університету у Львові. Але згодом агентство наче одумалось і почало своїм звичаєм плутати терміни „русскій" і „український", підставляючи один на місце другого. Візьміть, напр., телеграму від 27 жовтня. Там знаходимо такі стилістичні перли: „Український депутат Голубович заявив, що уряд хоче дать зрозуміти русским, що вони являються в Австрії тільки терпимою малоцінною нацією". Читач не знає, що й думати. Яке діло українцеві Голубовичеві до „русскої" нації? І що то за „русска" нація народилась в Австрії? Але, читаючи телеграму далі, читач вже зовсім теряє провідну нитку. Не будемо, зрештою, наводити всіх перлів агентської красномовности: російські українці з ними занадто знайомі.

— Петербурзьке телеграфне агентство підприємство не приватне, а урядове. Воно, опріч того, бере за свої відомости дуже високу плату—більш 1 мил. на рік. Невжеж агентство не може сумлінно й чесно виконувати взяті на себе обов'язки? Очевидно—не може. Але, в такім разі, хай не витрачається на нього народніх коштів, бо то вже для людности занадто багато—одночасно і витрачати свої кошти і мати неправдиві відомости.

Політичний огляд.

Час біжить швидко, незабаром і зіма настане, а італійська „весела подорож" до берегів Африки, як здавалось це з перших днів війни, та блискучих зразу перемог над неготовими турками, затягається очевидно надовго і зростає в велику криваву драму. Виявилось, що триполітанський орішок не так легко розкусити, як здавалось італійцям з першого разу і їм аби не прийшлось набити собі на лобі таку-ж гулю, як набили вони вже раз в Абисінії.

Італійські стратеги, починаючи війну в Тріполі, забули про одну дрібницю: вони не сподівались, що їм крім турецького війська, прийдеться ще воювати й з арабами.

Тепер італійці, скільки можуть, стараються поправити свою помилку, розстрілюючи і вирізуючи мало не всіх арабів, не зважаючи на кволих дітей і жінок, що попадаються їм в руки. Але почуваючи, що таким способом їм не справитись з ворогом, італійці пустились на штуки і, не зважаючи на те, що в останні дні турки чимало дечого свого повернули назад в свої руки, простісенько оповістили дипломатичним способом—анексію Тріполі!

В Европі, особливо спільники Італії, Австро-Угорщина і Германія, здвигнули тільки плечима в відповідь на цей фокус італійців. І, звичайно, такої „анексії" незавойованої ще країни ні одна з держав не може затвердити. Де-які віденські газети посміюючись з цеї анексії, пишуть, що італійський король так само володіє тепер Тріполітанією, як ще недавно володів цукровар Лебоді, Сахарою.

Але італійські дипломати звертають мало на це уваги і погрожують Турції, що коли вона не піде на згоду, то італійський флот перенесе свою діяльність з під берегів Африки під береги Европи, в Егейське та Адріатичне море. Турки й цеї погрози не лякаються, бо знають добре, що ні одна з великих держав не дозволить Італії воювати в европейських водах, тому Турція й затягає війну в Тріполі, бо теряти властиво вже нічого, а повернути дещо назад, або принаймні, вимучивши добре італійців, здобути собі хоч почесну згоду, є надій чимало, коли й далі справа італійців на війні буде йти так, як в останні часи.

Тому й цілком слушна заява турків в відповідь на італійську пропозицію—замиритись:

„Коли ви почали війну без усякого приводу з нашого боку, то закінчить війну без приводу вам не вдасться. Привід до скінчення війни, до початку переговорів про згоду, це—перемога одної з воюючих держав. То пождемо-ж цеї перемоги".

Мало чим різниться зацікавлення держав, які верховодять европейською політикою, подією, що насціває на Балканах, від подій турецько-італійської війни. Увага міжнародньої політики тепер коло балканської федерації. Розмови про цю федерацію підіймались ще років два тому, але тоді вони показались невчасними і їх залишили. Тепер, зважаючи на війну, балканські славяне зрозуміли, що бувши об'єднаними федеративно, вони могли сказати й своє слово, або й взяти активну участь в подіях, тепер же їм приходиться бути пасивними глядачами, а може ще й натерпітись лиха, як, паче усяких можливостей, перенесеться війна з Африки у Европу.

Болгарія і Сербія заснували для першої спроби загальний комітет, який ніби має виготувати спочатку план економичного зближення обох держав. Але це, звичайно, тільки дипломатична завіса і всі добре розуміють, що під економичними стосунками переховуються чисто політичні.

Великі держави, зацікавлені подіями на Близькому Сході, вхопились всіма силами за цю симпатичну для них ідею балканської федерації. Все діло залежало від Турції, якої така федерація може тільки нашкодить, але останні звістки повідомляють, що Турція під впливом держав мусіла дати свою згоду на заснування федерації. Чужоземні газети вже й призначили Росії протекторат над цею федерацією. Та налагоджена справа ще може й розвіятись, бо єсть певні звістки, що Австрія всіма силами готується до війни на той випадок, коли Росія візьме під свій протекторат майбутню балканську федерацію.

Довжезні переговори між Францією і Германією, за Мароко, що стільки нервували Европу і мало не довели були до війни, нарешті закінчились. Франції дістається протекторат над Мароко з умовою забезпечення там прінціпу одкритих дверей для всіх націй. Германії дістається частина французького Конго. Так сварка скінчилась і обидві держави вийшли з неї з прибутком, бо все діло велось за кошти третього. З цього часу Франція з економичного і з політичного боку стає дійсною хазяйкою в Мароко.

Германія збитків в Мароко від цеї згоди не має, а нові володіння в екваторіальній Африці—коштовна дуже річ. З часу, коли було підписано цю згоду між Германією і Францією, самостійність Мароко загинула навіки.

Але з кінцем германо—французької тяганини за Мароко, ця остання країна не сходить ще з дипломатичної арени. Ще має на Мароко претензії й Еспанія. Як не трудно буде тут дипломатам знайти пункт для згоди, непорозуміння між обома державами не може погрожувати чим небудь небезпешним для европейського спокою. Дуже вже тут нерівні сили. Таким чином центр европейської високої політики переноситься цілком тепер на Балкани і Далекий Схід, і Англія, вітаючи кінець марокського конфлікту, вже падає Германії приятельську руку для спільних виступів з приводу Китаю.

А в Китаї події біжать страшенно швидким темпом. Здається ні одна з революцій в світовій історії не велась в такому широкому маштабі і в такій пропорціональній швидкости. Місто за містом, провінція за провінцією, цілі полки, дивізії, нарешті весь флот стають на сторону революціонерів в їх боротьбі з пекинським урядом. Регент що править країною замісць малолітнього імператора, зрікся вже мало не всіх монархичних прерогатів і торгується тільки з революціонерами, щоб вони не чіпали династії, але повстанці настоюють на тому, щоб була республіка. Успіх революціонерів залежав досі багато, звичайно від суворої дісціпліни і згоди, що панувало серед них.

Але тепер надходить почали звістки, що й серед революціонерів вже почалось безладдя, грабіжі і т. инш. Можливо, що наслідки „праці" агентів Юаншікя який всіма способами старається підписати згоду з ватажками революціонерів і випробовує для цього всякі способи. Чи буде республіка в Китаї і чи може вона там затвердитись? От питання, яке тепер усіх цікавить. Відповідь для цього треба перш усього шукати в поводінню держав; чи втрутяться вони, чи ні в китайські справи і чи приємна, наприклад, може бути японському мікадові республіка в сусідів.

А що ж до того: чи затвердиться республіка, коли вона буде оповіщена в Китаї на федеративних підвалинах, то чому її не затвердитись, коли вона так гладенько вводилась і як видно при загальному бажанню народа та і чи можуть бути гіршими нові китайські властителі держави від сучасних?

Справа бувшого перського шаха майже безнадійна, зо всього видно, що ним навіть в самій Персії мало вже цікавляться.

Тоненько прядеться й діло португальських монархистів. Купка їх невелика сидить в горах на границі з Еспанією. З одного боку їм не дають злізти з гір Еспанці, з другого республіканці і приходиться там зімувати.

Свято Маркіяна Шашкевича у Львові.

(*Од власного львівського кореспондента*).

Львів, 25 октября.

Сьогодня кінчаться в столиці Галицької України ювилейні обходи з приводу столітніх роковин народження Маркіяна Шашкевича.

Почалися ці обходи в неділю, 23 октября. На цей день призначено обхід в митрополичій церкві св. Юра, похід через місто на Личаківське кладовище, куди в 1898 р., в 50-ліття смерти Маркіяна Шашкевича, перевезено його тіло з с. Новосілок ліських, і панахиду на кладовищі. Недільний обхід заздалегідь з'організував львівський „Сокіл", означаючи, на яких вулицях кругом площі св. Юра повинні збіратися участники походу, як повинен відбуватися похід і т. д. Через те все й вийшло як слід.

Народу зібралося тьма-тьменна. Участників недільного обходу нараховують на 20 тисяч. Були делегації з усіх сторін Галичини, як від інтелігенції, так і від селянства. Коли вся та маса народу покрила площу св. Юра і заповнила всі сусідні вулиці, вигляд був справді імпонуючий.

В церкві св. Юра відслужено літургії, а опісля, точно в 12 год. в полудень, митрополіт Шептицький при участи делегацій українських товариств і запрошених гостей посвятив Маркіянову таблицю, вмуровану в церковну стіну. Таблицю зроблено з мармору попелястої краски. Береги таблиці прикрашені гуцульськими орнаментами різаними в марморі. На верху таблиці міститься дата уродження Маркіяна Шашкевича і дата столітніх роковин, а на середині такий напис: „*Пам'яти Маркіяна Шашкевича, поета, подвижника, вістника відродження Австрійської Руси*".

Після церковної відправи почався похід, який уже заздалегідь організували „Соколи". Починали похід три „Соколи" на конях. За ними йшла музика селян з с. Малекова під Львовом. Потім йшли львівські „Соколи" з прапором. Далі львівська „Січ". А далі сельські „Соколи" з провінції. Всіх „Соколів" було 445 людей.

За „Соколами" йшли школи в такім порядку: народня школа ім. Маркіяна Шашкевича, приватна народня школа ім. Бориса Грінченка, приватна жіноча гімназія Василіянок, приватні жіночі школи „Русского Педагогичного товариства", українські учениці львівської державної утраквістичної жіночої учительської семинарії, приватні українські гімназії з Рогатина, Буська, Яворова і Збаража, українські ученики львівських польських гімназій, утраквістичної мужської учительської семинарії, реміснича бурса, торговельна школа, філія української гімназії у Львові і головна львівська українська гімназія. Похід учеників замикали вчителі львівських українських гімназій. Всіх учеників і учениць було: з народніх шкіл 560, з гімназій та инших середніх шкіл 1.260. Де-які групи учеників були з прапорами. За школами йшли українські студенти університету й політехники.

Дальше несено вінки, привезені з усіх сторін Галичини. Найперше йшли вінки з сел, потім з провінціяльних міст, в кінці з Львова. Вінки з сел були головно з соснини, а також з колосся. Ленти при вінках були синьо-жовті, сині або червоні. Всіх вінків було 345, а делегатів, що несли їх в поході, 1035.

За вінками йшли делегації українських товариств, разом 576 людей, процесії львівських і підльвівських церков під проводом священиків і в кінці маси народу.

Площа св. Юра і Личаківське кладовище лежать на двох протилежних кінцях міста і похід переходив головними вулицями міста, які залягали товпи публики, щоб приглянутися йому.

На кладовищі всі вінки зложено на могилі Маркіяна Шашкевича, яку „Сокіл" окружив кордоном. Відправлено панахиду, а опісля промовив митрополит Шептицький.

Говорив про заслуги Маркіяна Шашкевича для відродження народу. Шашкевич, як добрий сельський душпастир зрозумів, що до народу треба звертатися його рідною мовою. І почав вживати рідної мови, закликати сучасних навернутися до неї, що в тодішні часи мертвеччини було великим подвигом.

А за поворотом до народньої мови скривалася глибока думка, якої може сам Маркіян Шашкевич ще не усвідомляв собі, як слід, але яка стала основою нашого національного відродження, думка: йти в народ, працювати для народу, бачити в народі будучність нації. Далі говорить митрополіт про участь духовенства в національнім відродженню Галицької України. Що Шашкевич був священиком, це слава і гордощі цілого духовенства. А що таких Шашкевичів в історії українського національного відродження було більше, що духовенство все брало визначну участь в національній роботі, то воно заняло в народі таке становище, що „хотіти рішати про культуру і долю українського народу без українського священика, це доктрина, віддалена від життя, перенесена десь з иншого світа"...

По промові митрополита обхід закінчився. Відспівано українські національні пісні і публіка почала росходитись.

Того ж самого дня, по полудні, повинні були відбутися в усіх львівських і деяких підльвівських українських просвітних товариствах реферати для народу про Маркіяна Шашкевича. Одначе, через те, що похід на кладовищі дуже затягнувся, реферати відбулися тільки подекуди, а в инших товариствах відбудуться пізніше.

Увечері українські гімназисти устроїли концерт в залі „Народнього дому", а народній театр т-ва „Руська бесіда" відіграв „Ніч під Івана Купала".

В понеділок, 24-го октября, вранці, відбулося Маркіянове свято в львівській духовній семинарії. Митрополит Шептицький відправив у семинарській церкві богослуження. Ректор семинарії о. д-р Бопян сказав патріотичну проповідь. Потім відкрито і посвячено Маркіянову таблицю, зроблену з червоного мармору. На таблиці напись: „*У цім храмі молився за відродження руського народу Маркіян Шашкевич*". Після посвячення таблиці професор української літератури в львівському університеті д-р Кирило Студинський виголосив промову про значіння Маркіяна Шашкевича, семинарист Добушовський відчитав реферат про становище Маркіяна Шашкевича в українській літературі, в кінці семинарист Гаврилюк сповістив про те, що семинаристи зібрали і заложили стіпендійний фонд ім. Маркіяна Шашкевича.

Увечері відбувся у великій залі львівської Філармонії ювилейний концерт. Білети на концерт розхоплено за один день. На естраді портрет Маркіяна Шашкевича, роботи артиста Івана Труша, обвішаний лентами з вінків, зложених попереднього дня на могилі Маркіяна Шашкевича. Ложі і балкони прикрашені також тими лентами. Зала переповнена публікою. Зібрався цвіт української інтелігенції. В одній з лож сидить митрополит Шептицький. Настрій в залі святочний, а при тім якийсь такий сердечний, без офіціяльної вимушености. Програми складаються з 9-ти номерів—переважно композіцій до слів Шашкевича, а також Шевченка. Виконання кожного номера викликає бурю оплесків.

Особливо ж підносить настрій посол д-р Євген Олесницький своєю промовою і українська співачка світової слави Соломія Крушельницька.

Пос. Олесницький говорить про значіння Маркіяна Шашкевича. Я вже кільканадцять літ прислухуюся до всяких святочних промов на наших національних святах, і можу сказати, що промова пос. Олесницького належала до тих, які рідко коли доводиться почути. Естетичне враження сильного, а при тім зовсім природного голосу сполучається з ораторським хистом і добре обдуманим змістом в одну гармонійну цілість, яка рівночасно впливає і на серце і на розум. Промовець вказує на значіння Маркіяна Шашкевича для того часу, коли він виступив: для свого часу був він справжнім революціонером, який сам один сміло мостив нові шляхи новим думкам. Далі звязує промовець минуле з сучасним і будучим. Говорить про наше національне відродження, про наш національний розвиток, про сучасний стан українського народу. Вказує, що здобуто, а скільки ще треба здобути. Говорить про важке положення по той бік кордону, про групу ренегатів, які раді б і в Галичині довести до такого стану який панує в них, і про хмару клерикальної реакції, яка навіть підпивається під Маркіянові гасла, під гасла Маркіяна Шашкевича, якого давила й переслідувала тогочасна сила клерикальних „батьків народу". Одначе все те тепер уже не страшне. „Українства не зітре нині ніхто з карт історії. Українське питання не зійде вже з ряду великих національних питань держави і Европи"...

Великі, небуденні чари слова розсипав пос. Олесницький у своїй промові.

А потім—божеським чаром пісні оповила нас всіх Соломія Крушельницька. Виходила на естраду два рази і за кожним разом публика не могла відірватися від неї, а вона—здається мені—від публики. Дитина нашого галицького села, що виросла у патріархальній священичій сем'ї між нашими мужиками, приїхавши до нас з чужини, куди повела її звіада слави, співала нам свій привіт, неначе виталася з своїми близькими після довгої розлуки і разом з тим знов прощалася, на дальню розлуку. Публика що раз більше захоплювалася, обкидала її квітами, а вона все на ново верталася на естраду. В кінці засіла за п'яніно і заспівала нам наших галицьких народніх пісень, які може їй колись старанька або молоді сельські дівчата співали...

Останній номер—„Радуйся ниво неполитая" Шевченка—Лисенка, а потім той саме хор співає „Ще не вмерла". І розходимося...

А сьогодня у вечері такий само концерт відбувається в друге. Тільки говоритиме инший промовець, о. Теодосій Лежогубський. Білети на цей другий концерт також зараз розкуплено, а ще певне можна б устроїти третій і четвертий... Публики все було б за багато...

Тай народній театр т-ства „Руська Бесіда" виставляє сьогодня „Невольника".

Так представляється триднєвний обхід в честь відновителя рідного слова на Галицькій Україні в її столиці там—почалися вже і ще довго йтимуть обходи на провінції, аж доки в кожній сельській читальні не помянуть пам'яти Маркіяна Шашкевича.

М. Лозинський.

З газет та журналів.

*** В той час, як галицькі „русскіе" ухиляються од святкування пам'яти Маркіяна Шашкевича і зрікаються його, вважаючи за „измѣнника", приятелі їх в Росії всіма силами стараються довести, що Шашкевич був „русскій писатель". „Московскія Вѣдомости", подаючи з нагоди столітнього ювилею Шашкевича його біографію, завдають собі питання:

„Хто був Шашкевич: москвофіл, чи українофіл—от питання, яке більш усього хвилює і приваблює до себе увагу галицько-руської преси (?).

Безумовно, що М. Шашкевич стояв за те, щоб галичане писали на своїй мові, а не на польській, як це було до нього. Через це він, заявляють авторітетно „Моск. Вѣд." і ввів в літературу „галицко-русское нарѣчіе".

І далі, „нічесоже сумняшеся", автор статті заявляє:

„Звичайно, як-би М. С. Шашкевич прожив довше, то він логично перейшов би від місцевої галицької говірки до загальної російської літературної мови".

І знов „Моск. Вѣд." посилаються на приклад колишнього Шашкевичового друга, Якова Головацького—

„Котрий однаково любив, як галицьку провінціяльну говірку, так і велику мову Пушкіна і Гоголя.

Українофіли намагаються довести, що Шашкевич був їхній. Але всі їх доводи зовсім непереконуючі. Правда „Русалка Днїстрова" написана на галицькій мові і надрукована напів фонетикою.

Але, в відсутности твердого знака і в фонетичному правописові треба бачити доказ не українофільства М. Шашкевича, а скоріще оригінального славянофільства. Галицько-руський письменник простісенько спосібав собі правопис чеха Осипа Добровського і сербо-хорвата Вука Караджича".

Привівши скілька таких „певніх доказів", що Шашкевич був москвофілом, „Моск. Вѣд." знов авторітетно заявляють:

„І так зовсім ясно, що Шашкевич не був українофілом.

Просто і—головне безапеляційно!

Відгуки парламентського життя.

> Кабінет буде просити Думу дати додаткових 8 мил. карб. на початкові школи.

> Кривошеїн вносить в Думу проект скасування заборони оддавати в оренду в Польщі майоратні маєтки з умовою, щоб строк оренди тягся не більш як 12 років і не инородцям.

> Фінансова комісія прийняла асігнування 90 мил. на будівлю портів по обрахункові виключних видатків.

> Бюджетна комісія по проекту про субсідії Добровольному флотові вибрала підкомісію, в яку ввійшли: Ердгард, Білоусов та Опочінін. Комісія розгляне справоздання флоту.

> Комісія по розгляданню законодатних „предположеній" по проекту відокремлення Холмщини ухвалила бажання завести в Холмщині земське та городське самоврядування, з обороною прав російського населення.

> В комісії Державної Ради по розгляданню проекта про загальне навчання праві порадили одкласти цей законопроект до того часу, коли буде розглядатись загальне „положеніе" про початкові школи. Даремно представники земств доказували, що коли затягнеться розглядання цього проекту—то його потім провалять,—12 голос. проти 6 розглядання проекта одложено.

> Президіум ухвалив поставити фінляндські законопроекти окремо. Першим піде проект про виплату замість військової повинности, другим—про урівняння в правах росіян.

В. М. Коковцов буде підтримувати тільки перші чотирі статті фінляндського законопроекта, про урівняння в правах росіян. В обороні кар і підсудности фінляндських чиновників і приватних особ виступить Щегловітов. Від к.-д. будуть виступати Мілюков та Маклаков, від трудовиків Ляхницький, від прогресистів Соколов і Масленіков, від октябристів Леонов, від націоналистів Ладомирський і Половцов, від с.-д. Чхеідзе. Від себе особисто виступить Мейендорф.

Депутати Фрідман та Ніселович будуть голосувати за поправку націоналистів про урівнення в правах евреїв з фінляндцями, удержуючись від голосування по останнім статтям.

Фінляндський сенат порадить сеймові вибрати представників в Державну Думу.

По проекту нового „положенія" про комерційні інститути, який уже внесено в Держ. Думу, для московського ком. інстит. дається 12 ординарних кафедр і 12 екстроординарних. Прийматимуть в цей інститут на тих умовах, що й раніш. Хто скінчить економичний оддїл, матиме звання кандидата комерційних наук, хто ж скінчать комерц.-техничий оддїл—звання комерційного інжінера.

ПО РОСІЇ.

— **Фінляндські справи.** В приходах Кювенепе та Нова Кирка живе всього 16 тисяч повнолітніх людей. Більше 9 тисяч із них підписали адрес, в якому прохають не оддїляти ці приходи од Фінляндії. Ці підписи зібрали за три дні. Написано два примірники адреса; один послали виборзькому губернаторові, а другий зоставили при ділах приходів, як історичний документ.

Фінську вчительську семинарію буде з Сердоболя переведено в Фрідріхсгам. Цю семинарію вважають оборонцем фінської культури на границі і перешкодою для русіфікації країни. Кажуть, що в Фрідріхсгамі вплив цієї семинарії буде далеко менший.

(Рѣчь).

— **Синод і Іліодор.** У нас вже подавались відомости про те, що синод не визнав справедливою анафеми, наложеної Іліодором на саратівського гласного Нікітіна. Тепер Іліодор послав Нікітіну таку телеграму: Нещасний діду! підтвержую страшну силу мого священицького проклятя на тебе і всі діла твої. Благодать сая-

Де-кілька фактів і цифр про українські колонії на Сібіру.

(*Кінець*).

Не так легко розвязати друге, не менш інтересне питання українсько-сібірської колонізації, а саме: на яких тісніших теріторіях Сібіру і скільки тепер живе душ української людности? Вищезгадані данні переселенського управління дають можливість з де-якою певністю відповісти лиш за півтора миліона душ, а за півмилійона можна посилатись більш на відомі факти, ніж цифри.

Відповідно до всього населення Сібіру і Середньої Азії українці за наші часи виносять не більш 10 проц., але цей факт не заважає їм по окремих частинах сібірської теріторії, частинах не аби-якої величини, иноді утворювати й абсолютову більшість. Українці мало роспорошились по Сібіру. Тоді як на півночі цього краю почути, наприклад, українську мову так же трудно, як і на півночі Европ. Росії, в таких місцях, як південь ішимського степу, та степ Кулунда, вона безумовно є пануючою. Українців мало, або майже зовсім немає в губерніях та областях: якутській, забайкальській, камчатській, іркутській, тобольській і уральській, а також в гущині південного Туркестану; більше їх в губерні енисейській та областях семипалатинській і семиріченській і вже зовсім багато в губерні томській, та областях: акмолинській, тургайській, приморській і амурській.

Загальна схема розселення українців в Азіятській Росії має такі характерні риси. Більшість українських колоній купчиться коло двох колонізаційних центрів. Перший з них менший, але раніш заснований, лежить на півдні приморської области, біля Миколаївська-Усурійського і стьожкою простягається по-над усурійською залізницею, зливаючись потім з численними українськими колоніями по російському Амурові. Тут живе всього коло 300—350 тисяч українців. Абсолютну більшість українці складають тут тільки серед селянської людности. Відповідно ж до всієї—серед якої тепер чимало корейців, китайців та японців—вони безумовно утворюють меншість.

За останні роки цей центр української колонізації не виявляє помітної тенденції зростати та розширюватись в сумежні мало заселені місцевости російського Далекого Сходу. Заснувався і виріс він ще за часів до будування транс-сібірської залізниці, наслідком істнування „Добровольного флоту", яких за-дешево вивозив через Одесу до Владивостоку переселенців з України. Можна думати, що коли б не такі на свій час сприяючі обставини колонізації, Далекий Схід ніколи б не привабив до себе такої маси українських переселенців, як це сталося. Тільки дякуючи тій славі, що рознесли про південь—Усурі його перші колоністи (на їх долю випали найкращі землі), за „Зеленим Клином на довго закріпилась легенда „молочного та медового краю". В дійсности він скоро не виправдав усіх надій українського селянства. Перш усього в нього просто не хватило дозвілля на ту величезну переселенську хвилю, яка розбурхалась після року 1897; друге—його здібности, за винятком швидко заселених місцевостей, показали себе далеко низче тієї легенди, яка витворилась за часів першого ознайомлення з краєм Тим то українські переселенці швидко почали стихійно шукати нового колонізаційного центру і знайшли такий згодом на півночі Киргизького краю та в південно-західній частині Томщини (повіти барнаульський та каїнський). Тут на початок року 1911 українська людність утворила собі таке становище.

Область Тургайська. З чотирьох повітів Тургайщини для переселенців одчинено два: Кустанайський та Актюбинський. Мають вони на просторінь 13,600,000 дес. землі, з якої в руках переселенців на р. 1911-й було 2 655,000 дес., решта землі належала тубольцям-киргизам. Людскість повітів складалася: в повіті кустанайському з 158,400 душ киргизів і 140,885 д. так званих „руських"; в актюбинському—з 134,226 д. киргизів і 63 240 д. „руських". Разом колонізаційний район Тургайщини мав 488,791 душу людности, в числі яких було 204,125 душ так званих „руських". Окрім того в містах пробувало 27,100 душ. Величезна більшість повітового „руського" населення безперечно складається з українців*).

Великоруські селяне уникають в цих дуже скупих на атмосферні осадки місцевостів.

Область Акмолинська. На рік 1911 ця область мала 1,404 тис. душ мешканців. По усій великій її теріторії вони поділялись так. На північ та на схід по областній межі з губ. Тобольською та р. Іртишом в области довгою, але вузькою стьожкою суцільно тягнеться так звана „десятиверстова козача линія". Вона захвачує 1,929 тис. десятин і містить на собі 60 тис. козаків та 160,000 городян (на линії лежать Омськ і Петропавловськ). Уся инша „не линейська" частина повітів омського і петропавловського, а також увесь повіт кокчетавський та значні північні (до 51° на південь) половини повітів атбасарського і акмолинського належать до колонізаційного району. Просторінь його—28 милійонів десятин. Мешкає на ньому біля милійона людности з якої тільки 355 т. киргизів, а 577 тис. переселенців і 65—70 тис. козаків та городян. Козаки мають тут уже не линію, а обрізані з усіх боків станиці. Район цей, як і попередній Тургайський локалізований. На ньому дозволяють селитись не всім переселенцям, а тільки з степових переважно українських губерній. Від цього тут дуже помітно купчиться українська людність, яка тепер на один милійон утворює безперечно половину, а то й абсолютову більшість населення.

В південних половинах повітів атбасарського та акмолинського лежить так званий „невислідований степ", на якому живуть біля 175,000 самих киргизів. Він поки-що не має ні одного переселенського „посьолка".

Область Семипалатинська до цього часу не відогравала помітної ролі, яко район колонізаційний. Найбільше тут приваблюють переселенців повіти усть-камяногорський та павлодарський. До року 1911 сюди вселилося 99,289 душ, переважно також українців. Але вважаючи на те, що тубольці-киргизи тут і досі складають майже 85 проц. усієї людности, семипалатинщина, як нова українська теріторія поки що великого значіння не має. З окремих її повітів з цього боку треба одмітить лиш павлодарський, через який напів-українська Акмолинщина як би перекинула міст у південно-західну теж майже напів-українську частину Томщини.

Томщина не уявляє з себе такої одномаїтної теріторії, якими єсть вищезгадані области Киргизчини. Тут єсть і степи, і лісостепи, і тайга, і величезні Алтайські гори. За п'ятнадцять років уся Томщина приняла до себе 1.600 тис. душ переселенців, з яких 400 тис. душ повернулось назад, або розлізлось по инших місцевостях Сібіру. Видатний відсоток тут виносять т. з. „самовольці", себ то переселенці, які прийшли без потрібних документів. Чекаючи нарізки землі, вони приселились до старожилих або й переселенських сел. На рік 1909 їх було 80.746 семей з півмилійоном душ.

Про національний склад переселенців Томщини маються не зовсім певні відомости. Коли вірити тим данним, які томське переселенське управління доставило на вищезгадану омську виставку і які стосуються до р.р. 1906—1910,—то на 192.036 мужського полу „водворенных" за ці роки було 64.442 душ (отже ціла третина) українців. Українці тут відступали на друге місце перед великорусами (які дали 74.113 д.) і значно перевищували білорусів (—44.757 д.). Серед „самовольців" наскільки можна вірити „погубернським" данним їх виселення українці утворюють не більше 25 проц. Отже, коли національний склад „водворених" переселенців і перед останніми п'ятьома роками одріжнявся мало од занотованого переселенським управлінням (а це річ можлива, бо такі числа досить сталі), то приблизну численність українців в Томщині можна рахувати між 350—400 тис. душ. Цього досить, щоб на південно-західній частині губернії вони утворили видатний відсоток усієї людности не далекий від половини.

Дві других губернії „близького" Сібіру—тобольська та енисейська, як теріторії українського заселення, пробувають в окремім становищі. Перша взагалі мало приймає переселенців. В межах її вони складають лиш 14 проц. людности. Українці тут заступають лиш третє місце, маючи далеко поперед себе білорусів та великорусів. Серед переселенців, яких на всю Тобольщину мається 280 тис.

*) В альбомі тургайського перес. управління, який був доставлений на сьогорічну виставку в Омському, і який авторові цієї статті доводилося роздивлятись, на півтори сотні фотографичних малюнків з життя переселенців тільки 2—3 з обережністю можна було зачислити до великоруського побуту. Усі ж инші мали очевидні ознаки українскости.

щенства, яка карає і благословляє людей, не можна замурувати в мертві правила, і хто це намагається зробити—робить кощунство. Благодать Божа вільна. Через те то прокляття, яке я наклав на тебе, ніхто не може зняти, бо я робив це по моєму праву в'язать і розв'язувать, що дав мені Господь Бог через архирея. Поки цього права по закону не одніму у мене, до того часу буде мати силу моє благословення й прокляття. Коли я кого благословляю, то не беру на це дозволу в архирея, бо таке право раз на завше надано мені в таїнстві священика. Так само немає потреби питатись кожний раз у архирея, щоб проклинати людей. Сподіваюся твого покаяння. Іероманах Іліодор. (Рѣчь).

— **Скарги робітників.** В звязкові з обговоренням в Державній Думі робітничих законопроектів всякі легалізовані робітничі товариства надіслали в с.-д. фракцію багато матер'ялу про утиски проти докладчиків, які виступали на зібраннях робітників з рефератами про державне страхування робітників, а також проти професійної преси, яка критикувала урядові законопроекти. Багато лекторів арештовано і заслано. Де-яких оддають під суд. Багатьом не дозволено читати докладів про страхування, не зазначивши причини. Цей матер'ял зібрано для нового запитання, яке мають внести про утиски над робітничими товариствами. (Р. У.).

— **Достроче увільнення.** Цими днями починає роботи особлива нарада по інструкції до закону про достроче увільнення. Нарада ця впоряжена при міністерстві юстиції під предсідательством товариша міністра юстиції сенатора Веревкина. (Г. М).

— **Скарга псіхично-хворих.** Недавно московський городський голова одержав скаргу од душевно-хворих городської Олексієвської псіхіатричної лікарні, що живуть в патронажі біля села Біляєва. „Фракція психическихъ", як вони підписалися на папері, скаржиться на те, що селяне, які беруть за харчування душевно-хворих по 30 коп. в день за кожного, годують їх дуже погано. Дають холодну й скислу гречану кашу з олією, і навіть картоплю дають вряди-годи. Цю скаргу одіслано в Олексієвську лікарню, щоб там зробили розслідування. (У. Р.).

— **Зімова шкільна колонія.** Московська городська управа вирішила завести для учнів городських шкіл, що слабували на шкарлятину, діфтерит і инші інфекційні хвороби, зімову шкільну колонію на 20 душ при юдинській платформі, по Брестській дорозі.

— **Вітебський отділ московського археологичного інституту.** Вітебська губернія, як і вся Білорусія, дуже багата, з археологичного погляду, країна. По ній роскидана сила археологичних пам'ятників старовини. Так, по відомостям 1864 р. у Вітебській губернії, в одному абежському повіті підрахували 540 могил, в полоцькому 111, в лепельському 300. Багато слідів лишив після себе 1812 рік. Але над всіми цими пам'ятками старовини в вітебській губернії мало робиться дослідів, селяне могили роспахують, і вони гинуть для археології. Років зо два тому тут заснувалась археологична комісія, яка й почала проводити енергійно свою роботу. По ініціативі цієї комісії 27 октября цього року одбулося одкриття у Вітебську отділу московського археологичного інституту. Цей отділ—буде перша вища школа на ввесь Північно-Західний край. Записалося вже в число слухачів інституту більше 80 душ; записуються й далі. Лекції будуть читати професори московського археологичного інституту. Немає сумніву, що цей інститут буде мати велику вагу для Північно-Західного краю, що ховає в собі таку силу сирого, необробленого, але дуже інтересного матеріялу. За допомогою його інститут буде мати змогу росказати людям про ті славні і разом з тим колючі шляхи, якими приходилося ходити білорусам на арені історичного життя. (С. З. Ж.).

Маленький фельєтон.

Конотопські „мидійони".

Цими днями,—як дописує наш кореспондент,—конотопський „союзъ русскаго народа" врочисто святкував п'ятилітній ювилей свого істнування й багатомилійоновою маніфестацією на вулицях славного міста Конотопу показав усім инородцям наочно, що... нехай вони „не особенно", бо „союз", хоч його часом і не видко, хоч ніби то він і порохом припав, але при наглій потребі, як той фенікс з попілу, він відродиться „на страхъ врагамъ".

А маніфестація вийшла, як то кажуть, дуже „внушительная".

Порівнятись із нею здолає хіба...

Вам, читачу, доводилося, звичайно, бачити иноді на вулиці катеринщика з катеринкою, й кліткою, в якій сидить зголоднілий, зачучвірілий птах і за п'ятака срібла віщує всім, хто того забажає, багатство, кохання, „исполненіе желаній" та ще силу всяких вельми принадних річей.

І птах наїсться, й його власник, і той, кому птах ворожив, задовольнений...

Дивовище на прочуд „внушительное" уявляє з себе катеринщик із своїми причандалами, бо за ним завжди суне юрба малечі й любителів половити гав.

А то ще трапляється часом бачити якогось добродія з обличчам і постаттю прислужника египетських фараонів.

Страшний на вигляд, і дітвора, що також завжди юрбою ходить за ним, з острахом позирає на чорномазого чужинця-зайду й обачно не підходить близько.

Але зазирніть у вічі тому ефіопові, і ви побачите, що вигляд і постать його—це саме непорозуміння, бо очі дуже виразно показують, що дарма діти лякаються його, що він зовсім не страшний, а тільки... їсти хоче.

Та, власне, не так він приваблює до себе увагу цікавих, як те кумедне, міверне, тремтяче от холоду кирпате створіннячко, що сидить у нього на плечі, звісивши вздовш спини його довгий сіренький хвостик.

То—малесенька малпочка, вся надія й утіха чужинця, його годувальниця.

Вміє вона показувати за п'ятачок всяких штук: як баба воду носить на коромислі, як мороженщик тримає на голові діжечку з мороженим і т., і т. д.

Людям цікаво,—й голодному власникові дивовижного звіря часом щось перепаде на шматок насушника.

А глянеш збоку—видовище „внушительное", бо юрба роззяв коло нього.

Таке саме видовище, як ото маніфестація конотопських союзників.

Ріжниця хіба в тім, що в цих ані птаха, ні катерички, ні малпи не було (не „полагается" по статуту), а, замісць того, як пише кореспондент, вони підносили вгору свій, припалий порохом, союзницький прапор.

Маніфестація вийшла також „внушительная": у ній взяло участь аж 4 милійон... чи пак, чотирі члени „союза", де-кільки дітей, бабів і инших цікавих...

А проте—нам сміх, а їм же, сердешним, яково доводиться!.. Ех,—

Де те время, де той час,
Як велику славу мали,
Як усюди знали їх?..

Де вона, матінка-годувальниця революція?..

Хоч би ж тобі невеличка яка, все ж можна було б хоч Беркову крамничку рознести та підживитись.

А тепера?.. Навіть прапор не помагає.

— Ось, православні, прапор багатомилійонового „союза русскаго народа". Жертвуйте, хто скільки зможе! А за це обіцяємо вам царство небесне—раз, опрощення всіх гріхів „видимих і невидимих"—два оборону од „унутреннього" ворога та инородця—три, та й ще чимало всякого добра.

А православні слухають та регочуться.

— Чого ж ви стоїте? Жертвуйте—і нічого вам не буде ніколи за політику: чи Мошкові ребра пощитаєте, чи хамути там у нього злиманите або чоботи, або ще що—взагалі ні за яку політику ніхто до вас не причепиться...

Байдужість православних сягає найвищого рівня, й вони, подививши ся на кумедну процесію й пореготавшись досить, росходяться по домівках, позіхаючи.

Кореспондент наш не згадує, що саме було після маніфестації, але ми певне не помилимося, додавши од себе, що зборище, „водрузивши" свій прапор на місце, обміркувало й ухвалило пропозицію: послати до Пуришкевича таку телеграму:

„Конотопський відділ „союза русскаго народа", зібравшись в кількості чотирьох милійонів, урочисто одсвяткував ювилей п'ятилітнього свого істнування. Чи не буде дозволу з приводу такої величньої події пожививтися на базарі хоч з Рухліної ятки з картузами та чобітьми?"

Дозволу, звичайно, не буде, бо Пуришкевич, кусаючи себе за хвіст, тільки кулак покаже Коковцову з свого кабінету.

Провінціал.

ПО УКРАІНІ.

У КИЇВІ.

Пам'яти Г. П. Шерстюка. Видавництво „Український Учитель" для вшанування пам'яти Г. П. Шерстюка має видати збірник педагогичних статей, присвячений небіжчикові.

До нашої редакції надійшли такі телеграми:

Од українців з г. Острогожська.

„Українські курсистки і студенти висловлюють спочуття дружині і українському громадянству в тяжкій втраті щирого робітника".

Од українського громадянства г. Хорола:

„Сумуємо по орачеві рідної ниви".

Д-ій Лубенець з приводу смерти Г. Шерстюка в листі до редакції пише: „Не віриться, але... дійсність, сумна і страшна для вас дійсність, зробила своє, тілом ми вже втеряли любого й дорогого для всеї України Григорія Пилиповича і лиш дух, праця, завзяття до неї, живі невмирущі діла його, думки чисті святі, лишились нам.

Ім'я його не буде забуте тими, на користь кого він так щиро працював весь свій, не довгий вік, кому він так багато бажав і зробити і в житті допомогти по змозі сил!

Великий сум обгортає душу, знаючи яка то велика втрата для рідного краю смерть цієї, ще молодої, але щирої, повної віри в будучність кращу, людини, яких так мало в нашому безвідрадному, сірому житті, але мертвого не повернеш з домовини ніколи, а тому, з сумом і болями в грудях, не будемо хникать, а жваво берімось до великої справи, якій небіжчик так щиро служив і будем провадить її далі без впину і втоми, як і він це робив—і це буде найкраща пошана пам'яти його"!..

Од д. І. Шрага одержано з Чернігова такого листа.

„Тяжко засмучений звісткою про смерть Григорія Пилиповича Шерстюка, висловлюю свій глибокий жаль по втраті видатного українського діяча, щирої, славної людині, що всі сили свої віддала праці на користь рідного краю".

Од д. Саліковського з Москви одержано телеграму:

„Прийміть товариське спочуття в тяжкій втраті.

Свята на честь М. Шашкевича. З приводу Шашкевичових свят Подільська „Просвіта" 16 окт. привітала галицьких українців такою телеграмою: „Подільська просвіта шле дорогим братам на миле Підлісся щиро-сердечний привіт з нагоди столітніх роковин народження славного сина України. Ваше свято—наше, бо одна „руська мати нас родила". Слава апостолові відродження галицької України, орлу, що „пісню вічної зориці світові співав!"

Засідання гор. думи. 1 ноября одкриваються засідання чергової сесії городської думи. На обговорення поставлено 90 справ.

Увільнення союзників. Щотовода служби руху союзника Драчева було переведено з управління на лінію, на посаду контрольора. Драчев одмовився скоритись цьому наказові через хворобу, і в поданій начальникові доріг докладній записці скаржився на своє начальство, яке чинить йому утиски, яко русскому патріотові. Одночасно Драчев скаржився і на инородческе засилля. Після провірки виявилось, що в отділі, де служить Драчев, служить тілько два поляки.

Загальне присутствіє управління півд.-зах. зал. дороги постановило оглянути Драчева і коли він хворий увільнити й то через хворобу, а коли дужий, то увільнити за неправдивий рапорт і одмову скоритись начальства. Такі ж рапорти, як і Драчев—подали головний кондуктор Бойко і молодшій Хильдяченко. Їх зловлено, що вони возили безбілетних пасажирів. Загальне присутствіє постанови обох їх увільнити.

Національно-русскі кола київа і п.-з. краю твердо переконані, що тільки національна політика правильна. Поставлено було на чергу колосальне питання про націоналізацію державного кредиту, який досі найбільше ставав у помочі 6 м. евреїв і найменше 100 м. русских, а також справу про очищення війська од евреїв, елемента ненадежного й боязкого, що тільки деморалізує російську армію.

Таку, а не иншу політику провадитимуть патріотичні союзи київа і всього п.-з. краю.

Діяльність правих. Київський отділ русского зібрання на об'єднаному засіданні з представниками київських патріотичних організацій рішив послати правим політичним діячам Д. Думи й Ради постанову, в якій, між иншим, говориться:

„Щоденна преса приносить тривожні вісти, що національно-русскому курсу політики вбитого еврейською кулею П. А. Столипіна, кінець і що її буде замінено політикою фінансово-економичною. Всі инородці й вороги Росії підняли голову, думаючи, що вертаються часи уступок опозиції, революції і инородческого сепаратизма. Граф Вітте знову протискується до влади, а російські патріоти з гіркого досвіду знають, що це не перед добром.

Рада отділу союза русского народу постановила передать начальникові півд.-зах. залізниць „до відомости і виконання", що отділ висловлює своє не довірря кабинетові начальників служб південно-зах. зал. дороги. Одночасно подано список осіб яких, як союзників, треба підвищити по службі, і вказано, хто з начальників инородець.

В політехнікумі одбулось засідання правління інститута. Увільнено од половини плати за право вчення 305 душ. З них на механичному 117 душ. на інженерному 80, на хімичному і сельсько-господарському по 54. 84 стіпендії поділено так: на інженерному 26, механичному 23, хімичному 21, агроном.—14.

Інтендантський процес. Вчора в суді допитували далі свідків. Полк. Білковський і підп. Кедров показали, що з милійона постачених кінських підков було багато негодящих, яких і переробити не можна було; де які настільки малі, що й коней таких на світі не має, а де які з поганого заліза. Кап. Ніоті, хвилюючись, доводить, що дефекти ці можна пояснити некомпетентністю прийомщиків, але не зловживанням. Та й не можна було оглянути за дві години 1000 підків. Кап. Михайлов говорить про підошви і їх ганчі. Підошви, коли їх згинали, ламались. Кожу було чимсь помазано.

Приїзд А. А. Бобринського. Вчора прибув в Київ член Д. Думи граф А. А. Бобринський.

Лінія вакзал пристань. Міністерство доріг подало на затверження ради міністрів обрахунок на будову залізниці од вакзала Київ І до пристані Імператора Миколая II на Дніпрі. Будова цієї дороги має стати 2,381,700 карб.

Автобуси в Київі. Діректори правління варшавського акц. т-ва автомобільної промисловости Гофман і Бернард прислали заст. місце гор. голови телеграму, де висловлюють бажання приняти автомобільну концесію од Л. Гейера, яку Гейер згоден передати. Їм одповіли, що город згоден з ними самими вступити в згоду, а Гейера повідомлено, що з ним город обійдеться згодно з умовою.

Як відомо, строк, в якій підприємець Гейер мав одкрити в Київі автобусний рух, минув 27 октября. Тепер 25,000 карб. положених ним в заставу, зостануться на користь города.

Лекція М. Бернова. М. А. Бернов прочитає 31 октября в 7 г. вечора, в залі у-та св. Володимира лекцію про Італію. Лекцію буде ілюстровано більше як 200 туманними картинами. Прибуток піде на користь т-ва допомоги незаможним студентам.

Безправні. В плоському участку поліція задержала евреїв.

З Поділля. Курсісти. На вінницьких курсах по кооперації було 132 курсісти. Найбільш курсістів було із вінницького повіту. По стану вони поділяються так: селян 84 душі, вчителів—19, священиків—3, 1 діякон, 4 псаломщики, 1 лікарь, 11 чиновників та 1 колонист; по освіті поділялись так: 3—з вищою, 10—з середньою, 104—з низчою, 3—малограмотних і один неграмотний. Послано на курси кооперативними громадами 84, а останні прибули по своїй охоті.

Стіпендії. Вінницьке земство засновує при місцевій вчительській семинарії 8 стіпендій по 100 карб. кожна.

Крамниця. В селі Юзефівці, балтського повіту, засновується товариська крамниця.

Пошесті. В селі Майдані-Треповському лютує таф. Земство послало туди лікаря. Коли ж ще не було медичної допомоги, доводилось посилати за приватним лікарем у Вінницю, який брав 50 карб. гонорару за те, що проїде до слабого за 35 верст.

З Чернігівщини. Пожежа. В селі Бакланова-Муравейка, чернігівського повіту, недавно була пожежа. Згоріло 16 селянських дворищ з усім майном. Причина пожежі не відома.

З Полтавщини. Сельсько господарськ курси. Полтавська повітова земська управа клопочеться перед полтавським губернатором, щоб він розрішив одкрить для содержувателів взірцевих полів та особ, які виселились на хуторі, сельсько-господарські курси. За лекторів запрохано: інспектора по садівництву та городництву І. Л. Лапу, губернського агронома Ю. Ю. Соколовського, ветерінарного лікаря А. А. Кожіна та земських агрономів Т. Н. Квітку та М. В. Авдеєва.

З Харківщини. Краєвий з'їзд по сельсько-господарській освіті, у Харькові, при участі представників од девятьох губерній визнав, що тепер мало есть шкіл садівництва та городництва і ухвалив одкривати хоч одну таку школу на губернію, поширити кафедри садивництва у вищих школах та улаштовувати спеціяльні курси.

З Катеринославщини. Адреса. Катеринославська архивна комісія піднесла преосвященному Сімеону, який виїзжає в Самару, адресу, в якій особливо підкреслюється, що його преосвященство, хоч і великорос по походженню, за весь час пробування в Катеринославі був прихильником української мови і дозволяв казаня в церкві на цій мові. Архивна комісія висловлює жаль з приводу переїзду популярного владики.

„Хіромант". Заарештовано на станції Сінельниково, південних залізниць, якогось Чешка. Він звернув на себе увагу поліції своїм вишитим золотом мундіром та всякими орденами. Виявилось, що він—аферист. Називаючи себе „всероссійскимъ хиромантомъ", він похвалявсь, що має близькі стосунки з „сферами". Між иншим цей аферист у Катеринославі виманив у поміщика Даунгера 17.000 карб. і обіцявся допомогти йому поступить офіцером в гвардейський полк.

Арешт. В селі Білицькому затримано Цицка, одного з учасників убивства сторожа підчас пограбування жеребецького волосного правління на 11.000 карб. У нього витрусили паспортні бланки та план правління.

З Херсонщини. Українська вистава. В містечку Лиса Гора 23 октября в будинку 2-х класової земської школи була виставлена аматорами п'єса „Мартин Боруля" Карпенко-Карого. Грали нічого собі. Слабо виконані жіночі ролі, чоловічі гарно. Після вистави було проспівано де-кілька українських пісень. „Ревуть, стогнуть гори хвилі"... „Ой, ходила дівчина"... й ин-

---

душ—українці складають тільки 1/4 частину загального числа, себ то тисяч—45—50.

Друга з поіменованих губерній *енисейська*—одна з найбільш переселенських на увесь Сібір. За 15 років на ній осіло 402.078 душ. Головними колонізаторами виступають тут білоруси, українці ж складають тільки 17 проц. усієї переселенської маси. Найбільш привабливим для них заявив себе повіт мінусинський та... енисейський—самий північний після Туруханського краю. Чим можна пояснити таку неймовірну ненормальність—зрозуміти трудно, але по відомостям переселенського управління українських переселенців на цей повіт припадає 18,56 проц. з усієї переселенської маси, яка на ньому оселилась.

Губернія *іркутська* та область *забайкальська* одчинені для переселенців недавно. В останній до того ще не закінчились поземельно-межеві роботи, якими переселенське управління хоче, як кажуть у Сібіру, „урегулировать", а звичайно обрізати землі инородців-бурятів. Певних відомостей про національний склад переселенців, які осідають тут, нема, але по деяких даних можна урозуміти, що місцевості ці приваблюють українських селян значно менше, ніж напр., губ енисейська.

З областів південного Туркестану за недавній час у великій славі стало Сьомиріччя. Тут поки що оселилося коло 100 тис. переселенців переважно українців. Переселенське відомство має тут на меті поки що „урегулировать" три миліони десятин киргизької землі, яку потім буде наділяти не більш як по сім дес. на мужську душу. Переселенська організація союзних земств півдня Росії добивається, щоб цей район було локалізовано і щоб на нього допускали лиш переселенців з степових губерній. Можливо, що це станеться, коли ж цього навіть і не зробиться, то це аж ніскільки не завадить українцям бути головним елементом у колонізації Сьомиріччя, бо район цей не дуже притягне инші народності. Можна з де-якою певністю сказати, що згодом, через скілька років, Сьомиріччя на який час стане головною територією для нових українських колоній, буде більш ніж инші звертати на себе увагу українських переселенців.

З инших областів Туркестану невеличкі переселенські колонії має лиш Сир-Дар'їнська. Для легального переселення вона поки що закрита і тому тут осідають тільки так звані „самовольці".

Наведені факти та числа дають можливість зробити де-які висновки. Українська людність за Уралом—за винятком своєї роспорошеної частини (доля якої утворила легенду про „загублених дітей") не тільки не винародовується, але до того ще й надбала чимало нові теріторії, на яких по-де-куди навіть уже утворює абсолютну більшість. Найбільше значіння з нових теріторій мають ті, на яких українська людність набула більш-менш міцне становище. Такими поперед усього треба признати степовий киргизький та томський райони на чолі з осередком—Акмолинською областю.

Обидва ці райони через павлодарський повіт межують один до другого і утворюють майже суцільну українську теріторію на скілька сот тисяч квадратових верст. Нездатність инших національностей Росії до степової колонізації забезпечує за цими районами їх українську будуч ість. З часом теріторія ця безумовно буде поширюватись та все більше і більше закріплюватись за українським народом.

Инша доля на наш погляд чекає українські колонії на Далекому Сході. В останні роки вони загубили свій приваблюючий характер, а до того ще й підпали під великий вплив жовтих колоністів, більше здатних до колонізації цих міст. З часом „жовта раса" тут напевно утворить свою більшість, і українці лиш як значна частина „русскої" людности будуть ще довго надавати селам Далекого Сходу українське обличчя.

Нарешті самі по собі насовуються де-які уже не статистичні висновки. Фактом істнування двохмилійонових сталих українських колоній на Сібіру, які викинути з сучасної дійсности, а також з будучини українського народу ні в якому разі не можна, українське питання в Росії ще більш ускладнюється. Наші національні інтереси в дійсности ширше, ніж вони здаються тепер. Признання цього накладає на українське громадянство обов'язок ще з більшою серйозністю поставитись до російсько-українських відносин і в той же час вимагає в них ще більшої обережности.

Український народ (це треба одверто признати) ще не належить до тих „історичних" народів, які за наших часів здається не мають собі иншої праці, окрім відшукування історичних недомовок, які, причипившись до темних міст в історії, проголошують „своїми" сталі теріторії инших живих народів. Навпаки, український народ ще не закінчив процесу надбання своєї теріторії і отже за недовгий час придбав собі таку певну посілість, яка в скільки раз більше од „не історичних" теріторій де-яких дуже „історичних" народів.

І коли в цім процесі український народ іде поруч з другим, це, як нам здається, для цього, другого народу повинно служить найкращою забезпекою проти усяких вигадок, на які так багата сучасна дійсність.

І. Кузема.

ші. Всі були задоволені виставою й щиро дякували упорядчиків.

Слухачів було багато; тутешня інтелігенція, евреї; наїхало також багато з околишніх сел. Всього збору рублів 80, а росходу коло 45 руб. Чистий прибуток піде на запомогу учням-екскурсантам.

З Таврії. Кріваза подія. Город Бердянск страшенно схвильований вбивством скупщика хліба Симоновича. Вночі під 24 октября він виїхав на станцію до поїзда, що виходив в 2 години ночі. З ним їхали двоє двоюродних братів. Подорозі їх спинили злочинці. Один з скупщиків утік, другий відав гроші сам, третього кількома кулями тяжко поранено, від чого той і вмер. Забрано в нього 400 карб. Вся поліція на ногах. Арештували візника, який ніби-то став раніше ніж йому крикнули.

Галичина.

(*Од власного кореспондента*).

Курси для неграмотних. Заходами тернопільської філії „Просвіти" урядили в 1910/11 р. 6 сельських читалень „Просвіти" на 80 всіх читалень в повіті. Записаних на курси було 160 душ, скінчило курси при 5 читальнях 90 душ. Учили на двох курсах учителі народні, на однім курсі учитель гімназії, на однім селянин, на однім дяк, на однім священик. Це є початки організованої роботи філії для борьби з неграмотністю. В минулім році філія скликала в цій справі спеціяльний з'їзд відпоручників читалень, і урядила інформаційний реферат для тих особ, що взялися б вести курси для неграмотних. В цім році відділ філії не кидає справи і розіслав по читальнях циркуляр з зазивом закладати курси і вказівками, як їх вести.

„Приют для слуг", заснований тов. „Жіноча Громада" в Тернопілі, істнує вже другий рік. Слуги, що не мають часово служби, мають в нім пристановище, поки найдуть місце. До приюту звертаються пані за слугами. „Жіноча Громада" улаштовує в приюті читання, декламації, співи, відчити і в цей спосіб дбає про духовні потреби дівчат.

Справа з пам'ятником Т. Г. Шевченкові.

Асігнування гор. управ. В об'єднаний комітет при київській гор. управі надійшли жертви городських управ: од каменець-подільської городської управи—50 карб., від вологодської—49 карб. 75 коп., від кізлярської—25 карб., від генічеської—25 карб., від конотопської—50 карб., від оріховської—25 карб., від кінешмської—10 карб., від бугурусланської—5 карб. і від миргородської земської управи 99 карб. 75 коп.

За кордоном.

Революція в Китаї.

Китайська революція може скінчитись несподівано—поділом Піднебесної імперії між великими державами. Телеграми з Парижа, Лондона і Берліна повідомляють про замір японського уряду скористуватись розрухами в Китаї для анексії південної Маньчжурії. Разом з цим токійський уряд хоче дати компенсації иншим державам, перш усього—Росії і Америці. Росії уряд мікадо, ніби-то, віддає, північну Маньчжурію, а Сполученим Штатам—де-які землі в самому Китаї. З приводу цього між цими зацікавленими державами ведуться переговори і не сьогодня—завтра японська дипломатія може здивувати всіх—російсько-японською згодою з приводу розділу Маньчжурії.

Але в Лондоні переконані, що Америка буде проти такого поділу Маньчжурії. Можливо, що через виникне японо-американська війна.

Японські офіціозні газети агітують за те, щоб держави втрутились в китайські діла.

Конституційна китайська палата ухвалила всі вимоги шандунського війська, одложивши тільки оповіщення Китаю федеративними штатами поки не дадуть на це своєї згоди всі провінції.

Всі шляхи до Пекина в руках революціонерів. В західній частині міста йде бій між повстанцями і гвардією. В місті численні мітінги. Переляк нечуваний.

Конституційна палата не має сили справитись з крізісом.

Мало надії на те, що Юаншікаєві вдасться в'їхати в Пекин.

Регент збірається втікати і замовив 200 підвод для перевозки двірцевих скарбів.

В Пекині багато пожеж. На вулицях чутно стрільбу.

Всі інституції, крім міністерства внутрішніх справ, припинили свою діяльність.

Революціонери, боючись провокації, просять європейські консульства збільшить охорону своїх концесій. Імператорський двір готується до втечі в Східну Монголію під оборону Росії. Китайські газети вимагають конфіскати скарбів принців. Чиновники і принці втікають, залишивши імператорську сем'ю на волю Божу. В страху городяне втікають на паровозах, буферах і дахівках вагонів.

Єсть чутки, що імператора вивезли в Мукден. Гадають, що сем'я імператора виїде в Росію через Монголію.

Лами росказують народові, що само небо осудило династію.

В Ханькоу вигоріла площа на п'ять квадратових верств. Потерпіла англійська концесія.

Російська концесія ціла.

Австрійські соціалисти.

На конгрес австрійських соціалистів, що відкрився в Інсбруці, зібралось 270 делегатів. Були й представники соціалистів инших національностів. Російська і германська партії прислали Троцького, Каутського і Мюлера. Тільки чехи, які заснували недавно національну федерацію, одмовились прислати делегатів ніби через те, що вони хотять дати німцям повну волю, що до чешської партії.

Італійсько-Турецька війна.

В Тріполісі.

Серед населення Тріполі і війська лютує холера. Італійці спішно виїздять на Мальту. Салдатам заборонено їсти фрукти. На позиції возять для дезінфекції бочки з карболкою. Останніми днями в Тріполі мре по 200—300 душ в день, иноді прямо на улицях. На Мальті і в Сіракузах встановлено карантини. Новий командір експедиційного корпуса генерал Фургоні робить на салдатів гарне враження. Приїзд його одначився завоюванням форта „Гамідіє". Італійці починають потроху наступать. Один батальйон ходив на розвідки до Шерашета, але після обстрілу арабами, вернувся назад. Взагалі італійців дивує незвичайна сміливість арабів.

Турецький депутат з Бенгазі Шеган, який прибув недавно в Костянтинополь, заявив, що в Бенгазі і в Тріполі італійці засіли в городі, але далі рушити не можуть, бо їх оступили кругом турецьке військо і араби. Взагалі, на його думку, італійці ніколи не завоюють Тріполітанії. У турок і арабів є доволі харчів і бойових припасів.

На морі.

Три італійських крейсери з'явились біля миса Касандра, **коло** Афонської гори.

Трьом італійським броненосцям наказано йти в Егейське море.

Відгуки війни.

Венгерська преса запевняє, що Італія позичає на війну миліярд.

В Парижі ходить чутка, що держави знову хотять порадити Турції замирити. Коли переговори ні до чого не доведуть, Італія негайно перенесе війну в Азіятську Турцію.

Турція заявила, що воюватиме до останнього. На о. Мітілені готуються дати одсіч італійцям. Спішно орга ізовують оборону кріпости Карабурун, що при вході в Салонікську затоку.

Останні вісти.

(*З газет та по телеграфу*).

Втеча з тюрми Мирослава Січинського.

ЛЬВІВ. Вночі проти 28 октября втік з станіславівської тюрми Мирослав Січинський, засужений за вбивство на політичному грунті намістника Галичини графа Потоцького до смертної кари, яку замінено йому було двадцятьма роками тюрми.

(*Власн. кор.*)

Всякі звістки.

ВАРШАВА. В провідних політичних колах постановлено, щоб, коли буде заведено в Цар. Польському городське самоурядовання, першим вибраним президентом г. Варшави був присяж. повір. Адольф Суліговський—участник земських з'їздів в 1905 р. і знавець городського хазяйства, автор відомої у свій час брошури „Miasto analfabetow". Коли ж законопроект про городське самоурядування не будуть роздивлятися в 3-й Думі і лишиться для 4-ої, то тоді д. Суліговський намічається кандідатом в депутати 4-ої Думи від Варшави, з умовою, що після того, як закон про городське самоурядування увійде в силу, він складе свій депутатський мандат і його буде вибрано президентом города.

(*Власн. кор.*).

ПЕТЕРБУРГ. „Рѣчи" повідомляють з Саратова, що в губернії голодує біля півтора милійона душ.

Слухачки бестужевських курсів постановили брати входні білети з такою умовою, що їх буде дано і тим курсисткам, які не заплатили за право вчення.

В жіночий медичний інститут не принято назад 40 еврейок і 12 руских.

В Кронштадті буде поставлено пам'ятник адміралові Макарову.

В Томську інженер Кеніг заорендував землю під буряки і під цукроварню. Це буде перша цукроварня в Сібірі.

МОСКВА. З Вятки повідомляють, що сарапульське земське зібрання постановило клопотатись про одкриття російсько-мусульманських шкіл, закритих торік за пропаганду панісламізма.

Комітет по справам преси наложив арешт на „Кругъ Чтенія" у виданні Сабліна.

КУРСЬК. В селі Озерні, щигровського повіту, стражники з приставом на чолі попобили сем'ю дворян Обольянінових—матір і трьох синів. Губернське присутствіе, розглянувши скаргу Обольянінових, постановило увільнити і оддати під суд всіх стражників і пристава.

ГЕЛЬСІНГФОРС. Скликається з'їзд православного духовенства Фінляндії для обговорення справи про місіонерську діяльність серед фінського населення.

КАТЕРИНБУРГ. Конфірмовано смертний присуд шістьом безстрочним каторжанам, засуженим за втечу з поїзда пермь-тюменської залізниці.

СМОЛЕНСЬК. Рославльський отділ епархіальної шкільної ради, з поради наблюдателя Гальковського, увільнив 22 учителів. Торік цей самий Гальковський, ревізуючи школи, казав, що справи в цих учителів ідуть добре.

ПЕТЕРБУРГ. З Томська повідомляють: губернське присутствіе після ревізії городського самоуправління постановило позивати городського голову, його замістителя, п'ятьох членів управи і ділопроізводителя.

З Варшави: Варшавському інтендантству наказано не давать підрядів евреям і слідити за тим, щоб підрядчики християне немали компаньонів евреїв.

За кордоном.

Всякі звістки.

ПЕТЕРБУРГ. В Мексиці знову повстання. В городі Огейо одбувся бій повстанців з урядовим військом. Багато вбитих.

САЛОНИКИ. В Албанії неспокійно. Послано було карательну експедицію в місцевість Каласі, але повстанці вбили командіра експедиції Шукрібея і багатьох салдатів. На втихомирення послано батальон салдатів з артілерією.

СТОКГОЛЬМ. Шведська академія наук присудила Нобелевську премію по літературі Морісові Метерлінкові.

ПЕТРЕБУРГ. Центральний комітет македонської революційної партії заявив консулам, що буде до останніх сил боротись за автономію.

В Південній Сербії арештовано двох передягнутих австрійських офіцерів. У них витрушено фотографії, плани і карта сербських доріг.

ПЕТЕРБУРГ. З Парижа повідомляють: В одному з спальних вагонів поїзда експрес знайдено мертвим відомого авіатора Сантос-Дюмона.

З Лондона: В Іоганнесбурзі, в Трансваалі, підчас землетрусу засипано в шахтах 200 душ робітників. Врятувати їх нема надії.

Дописи

(*Од власних кореспондентів*).

ПОЛТАВА. *Нарада уповноважених краєвої земської переселенської організації.* Нарада екстренно скликаних уповноважених краєвої земської переселенської організації, з приводу докладу бюро організації про дальшу долю краєвої організації, зробила такі постанови: 1) При сучасному стані переселенської справи допомога переселенцям від земств необхідна, як і раніше, коли ще не більше; 2) Виконання цього можливе тільки спілкою земств; 3) Бюро краєвої земської організації повинно, як і раніш, бути при полтавській губ. зем. управі. Крім того, постановлено прохати бюро скласти й подати слідуючій черговій нараді два обрахунки: один повний, другий ліквідаційний. Далі приняли побажання представників окремих земств по такій редакції: прохати бюро скласти для чергової наради план робот на 1912 рік і розіслати його заздалегідь уповноваженим і у губ. земські управи; скласти коротенький нарис діяльности організації за увесь час її істнування і розіслати в губ. зем. управи, до дня чергових земських зібрань. При розробленню плана робот треба мати на увазі, що мета усіх робот організації мусить бути не тільки у зачисленню за ходаками участків землі, а і гарне проживання осілих уже переселенців, через те увагу треба звернути на життя переселенців на своїх участках на протязі кількох років. Звертати увагу на освідомлювання ходаків перед тим, як вони вирушать з дому. Також принято побажання представника харківського губерн. зем., щоб на місцях освідомлювала населення краєва організація, а краєві агенти повинні організовувати і проводить ходачевські партії. Окрім того, треба заснувати справочні бюро не тільки в Челябинську, а й у всіх пунктах, де маються розвітлення. Ухвалено розробити план губернських переселенських організацій і вибрати ревізійну комісію. Строк скликання слідуючої чергової наради має визначити бюро в залежности від строка скликання ради по справах місцевого господарства при міністерстві внутрішніх справ.

ХАРЬКІВ. *Загальне зібрання профес. т-ва конторщиків і бухгалтерів г. Харькова і Харьківщини.* 23 октября в помешканні харьківського сельсько-господар. т-ва одбулось загальне зібрання членів проф. т-ва контор. і бухгалтерів.

На зібрання прибуло 70 душ, з 300 усього числа членів.

Докладчик від правління зробив загальний огляд діяльности т-ва за 1910 і 1911 р.р., з якого виявилось незавидне становище т-ва. Брак коштів і байдужість членів т-ва до своєї організації, а, головно, „незалежні обставини", через які найбільш енергійні товариші—увесь президіум—повинні були залишити работу, ось ті негативні явища, котрі стояли на перешкоді ростові і міці організації.

Найбільш помітним фактом діяльности т-ва в цьому році була робота представників його у мішаній комісії по норміровці робочого дня у торгових і промислових підприємствах. В цій комісії, яка складається з 3-х груп: 11 душ купців, 11 служащих і 11 гласних городської думи, з самого початку роботи її виявилась класова протилежність інтересів робітників і хазяїв; гласні держались серединки. Так, наприклад, служащі вимагали 10 год. роб. дня, купці—12 год., а гласні—11 годинного. І так у всьому нарешті ця протилежність дійшла до бойкоту робот комісії купцями, коли останні побачили, що служащі беруть гору. Але це бойкот не припинив робот комісії і засідання її відбуваються кожний понеділок. Мають вони закінчитись через місяць.

Листування редакції.

Дорпат.—Слюніну. Виплачено все.

Березна.—Передпл № 1189. Можна і марками, тілько заказним листом.

Маріуполь д. П. О—к. В справі видання Вашої п'єси зверніться до українських видавництв. Адреси їх знайдете в оповістках „Ради". Можете, розуміється, дать проглянути д. Садовському (Київ, театр городського народнього дому).

Поправка.

Земський фершал з г. Лебедина просить нас надрукувати, що д. Онищенко, про якого писалося в 135 числі „Ради" в замітці „Через мову", помер не од „хронического засоренія", а од паралича серця.

Справочний оддія.

Календарні відомості. Субота, 29 октября. Прмч. Анастасії римл., пр. Авраамія, Марії і Анни.

Сх. сон. 7 год. 6 хв., зах. сон. 4 год. 22 хв.

Театр гор. нар. дому. „Брат на брата".

Редактор В. Яновський.

Видавець Є. Чикаленко.

Оповістки.

ЛІКАРЬ та ЛІКАРНЯ
ПРИТУЛОК ДЛЯ ПОРОДІЛЬ акушерки М. І. Дмитрієвої-Лінчевської
Під доглядом лік.-спец. Прийм. секр. вагітн. і породіль у всяку пору. Мар.-Благовіщенська 44.

Зуб на лікарня Бр. ТЕТЕЛЬБАУМ, Прорізна 24.
Прийм. лікарі-спец. 9 год. р. до 9 г. в. Пломба 50 к., вирив. зуб. без болю 1 р. Штучні зуби 1 р.

Кабінет ЗУБНОГО лікаря Дем'яновича-Цигури.
Гоїння, пломбування і вставл. штучн. зуб. Прийм. 9—12, 3—6 годин. Нестерівська, 36.

КВАТИРИ
Готель „Україна" віддає в найми КІМНАТИ по міс. і на добу, недорого. Бульв.-Кудр., 34.

ДРАЦЯ
ШУКАЮТЬ
НІМКЕНЮ ДЛЯ ПРАКТИКИ МОВИ З ДІТЬМИ
(приходящою поурочно за дві години 1 карб.) —довідатись у редакції. 769

ВСЯКІ
„А. Я. ЗОЛОТНИЦКІЙ",
Київ, Хрещатик, 23, проти почти, телеф. 386.
Купує всілякі СТАРОВИННІ РЕЧІ
Платить по НАЙВИЩІЙ ЦІНІ.
Справки, цінування—листовно особисто. Там-же купіля жемчугу й коштовн. самоцвіту.

БАНДУРИ
гарного виробу довбані продає Паплинський.
Київ, Обсерватор. переул. № 7, пом. 9.

Видавництво „МОЛОДИК".
НОВІ КНИЖКИ
№ 1. Ів. Циба. „Думки лебедоньки". Поезії. Ц. 20 к. Лозова 1911 р.
№ 2. Віталій Самійленко. „Комерція". П'єса на 3 дії. Ц. 30 к. Кон-град 1911 р.

ОД КАШЛЮ ТА ХРИПОТИ
лікарі радять
ФАЙ'Я
Справжні содельські мінеральні коржини.
Вимагайте у всіх аптеках і аптечних складах.

У Владівостоці
купувати „Раду" окремими №№ можна в книжному кіоскові „Польза" на розі Светланської й Суйфунської ул. Там же продаються українські книжки, журнали і листовні картки.

ВЕРХНЯ СПІДНИЦЯ
за 2 руб. 45 коп.
Ловко зшита, по останній моді верхня спідниця, з шерст. найнов. рисун. трико, всяк. темн. кольор., поцяцьков. гудзик та шовк. шнурк. Спідн. кращ. сорт. за 2 р. 75 к., 3 р. 25 к. і 5 р. Висил. по почти з накл. плат. без завдатка. Як не вподоб., гроші повертаєм. Просимо зазнач. міру: довжину та обхват пояса. За перес. додав. 55 к; при виписув. заразом 3-х спідн., пересилка на наш кошт. Адр.: Лодзь, фирмѣ „Аккуратность". рок.-18-72

ПОВСТЯНИКИ
з чистої самородної поярковоі вовни. Дуже гарні, міцні і дуже теплі. Потрібно кожному для зими. Висил. накл. платою. Чоловічі 2 р., жіночі 1 р. 50 к., дитячі 1 р.; перес. 35 к., в Сібір 65 коп. Адреса: фабр. „Русскій трудъ". Бѣлосток.—II.—13. 756

Об'єднаний Комітет по збудуванню пам'ятника Т. Г. Шевченкові
ОПОВІЩАЄ
Третій Міжнародній КОНКУРС
на утворення ескіза пам'ятника Тарасові Григоровичу Шевченкові, що має бути збудований у Київі.
Премія призначена в 3000 карб.
Ескізи на конкурс мають бути прислані до 3 год. дня 20 декабря ст. ст. 1912 року.
Докладну програму конкурса можна одержати в об'єднанім комітеті (Київська Городська Управа) або прочитати в журналі „Зодчій", що надрукував повну програму. р.-437-57

Второй годъ изданія
ОТКРЫТА ПОДПИСКА на большой, иллюстрированный, литературно-экономическій еженедѣльный журналъ
„ПОЧТОВО-ТЕЛЕГРАФНЫЙ ВѢСТНИКЪ"
Единственный въ Россіи частный органъ, посвященный выясненію и разработкѣ нуждъ служащихъ въ почтово-телеграфномъ вѣдомствѣ. Въ журналѣ помѣщаются статьи по всѣмъ отраслямъ п.-т. дѣла въ Россіи и заграницей, фельетоны, научныя новости, слухи и вѣсти объ административныхъ назначеніяхъ, перемѣщеніяхъ по п.-т. вѣдомству, портреты, рисунки, каррикатуры, общеполезныя свѣдѣнія, вопросы и отвѣты читателямъ.
ВЪ ВИДѢ БЕЗПЛАТНАГО ПРИЛОЖЕНІЯ
50 №№ съ 1912 года будетъ разсылаться вполнѣ самостоятельный еженедѣльный журналъ 50 №№
Семейный Журналъ,
въ которомъ будутъ помѣщаться повѣсти, разсказы, романы, стихотворенія, иллюстраціи на событія дня, портреты, рисунки, каррикатуры, парижскія моды, отдѣлъ для дѣтей, библіографія, украинскій отдѣлъ; вообще „Семейный журналъ" замѣнитъ для каждой небогатой семьи дорого стоющія изданія. Все интересное и занимательное будетъ помѣщаться въ „Семейномъ журналѣ", который высылается въ 1912 году СОВЕРШЕННО БЕЗПЛАТНО всѣмъ подписчикамъ „Почт.-Тел. Вѣстника". Подписная цѣна: за 1 годъ 5 рублей, 1/2 года 2 р. 50 к., 3 мѣсяца 1 р. 25 к. Разсрочка по 50 коп. въ мѣсяцъ. Пробный № высылается за 7 коп. марку. Адресъ редакціи: С.-Петербургъ, Васильевскій Островъ, 6 лин. д. № 27, кв. 11. Ред.-Изд. А. Глембоцкій.

Друкарня 1-ої Київської Артілі Друкарської Справи. Трьохсвятительська 5. Телеф. 1069.